

РОЗДІЛ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ФІНАНСУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ДОПОМОГИ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ

EUROPEAN UNION: CURRENT STATUS AND TRENDS OF FINANCING OF EXTERNAL ASSISTANCE FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

УДК 339.96

Кожухова Т.В.

к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки, Криворізький економічний інститут Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

У статті розглянуто основні аспекти фінансування зовнішньої допомоги сталому розвитку Європейським Союзом. Досліджено основні способи, інструменти, джерела фінансування і зобов'язання з надання двосторонньої та багатосторонньої офіційної допомоги розвитку. Встановлено тенденції фінансування ЄС зовнішньої допомоги сталому розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток, Європейський Союз, фінансування, фінансові ресурси, інструменти зовнішньої допомоги, офіційна допомога розвитку.

В статье рассмотрены основные аспекты финансирования внешней помощи устойчивому развитию Европейским Союзом. Исследованы основные способы, инструменты, источники финансирования и обязательства по оказанию двусторонней и многосторонней офици-

альной помощи развитию. Установлено тенденции финансирования ЕС внешней помощи устойчивому развитию.

Ключевые слова: устойчивое развитие, Европейский Союз, финансирование, финансовые ресурсы, инструменты внешней помощи, официальная помощь развитию.

The article discusses the main aspects of the financing of external assistance for sustainable development by the European Union. The basic methods, tools, power and obligation to provide bilateral and multilateral official development assistance have been investigated. Trends of financing external aid for sustainable development have been established.

Key words: sustainable development, the European Union, financing, financial resources, external assistance instruments, official development assistance.

Постановка проблеми. Досягнення цілей сталого розвитку (ЦСР), визначених Генеральною Асамблеєю ООН у підсумковому документі «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 р.», що включають «ліквідацію злиденності й голоду у всьому світі; боротьбу з нерівністю всередині країн та між ними; побудову миролюбного, справедливого і вільного від соціальних бар'єрів суспільство; захист прав людини і сприяння забезпеченню гендерної рівності й розширенню прав і можливостей жінок, забезпечення надійного збереження нашої планети та її природних ресурсів» [1], потребує наявності достатніх фінансових ресурсів.

Реалізація світовим співтовариством завдань Монтерейського консенсусу Міжнародної конференції з фінансування розвитку (2002 р.) [2] привела до значного прогресу в мобілізації коштів для забезпечення економічного зростання, соціального розвитку та захисту навколишнього середовища більш широким колом зацікавлених учасників. Попри це, у багатьох країнах, особливо тих, що розвиваються, існують потреби в фінансових ресурсах, які, за даними доповіді Міжурядового комітету експертів з фінансування сталого розвитку, становлять декілька трильйонів доларів США на рік [3].

Міжнародне державне фінансування відіграє значну роль в досягненні ЦСР, доповнюючи зусилля країн з мобілізації національних фінансових ресурсів. Необхідність виконання зобов'язань щодо надання

офіційної допомоги розвитку (ОДР), взятих на себе розвинутими країнами, забезпечення подальшого зміцнення програми фінансування сталого розвитку була визначена в Аджі-Абебській програмі дій, затвердженій третьою Міжнародною конференцією з фінансування розвитку (2015 р.) [4].

Європейський Союз (ЄС) як один з найбільших донорів країн і міжнародних організацій, використовуючи різні інструменти фінансування зовнішньої допомоги, надає суттєву підтримку, сприяючи сталому розвитку. Реалізація нового порядку денного у сфері сталого розвитку зумовлює необхідність визначення сучасного стану фінансування ЄС програм зовнішньої допомоги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці фінансування ЄС програм сталого розвитку присвячено праці таких зарубіжних вчених, як А.М. Феджерсков (А.М. Fejerskov), який вивчав питання співробітництва ЄС у сфері розвитку в змінюваному глобальному контексті [5], Дж. Нуньєс Ферер (J. Núñez Ferrer), П. Моразан (P. Morazán), Т. Шеффер (T. Schäfer) і А. Бехренс (A. Behrens), які досліджували інструменти фінансування розвитку ЄС [6] та багатьох інших. Національні моделі зовнішньої допомоги, зокрема допомоги ЄС міжнародному розвитку, розглядали російські науковці А. Власкін [7], В. Пашковська [8]; В.І. Бартенев [9, с. 4-16], який досліджував інструмент забезпечення стабільності в структурі механізмів зовнішньої допомоги ЄС. Проблемні

питання фінансового забезпечення ініціатив ЄС досліджували такі українські вчені, як О. Добржанська [10], Н.А. Гнидюк [11], С.А. Циганов [12], практичні аспекти макрофінансової допомоги в рамках співробітництва України з ЄС вивчали В.П. Колосова та В.І. Літковська [13]. Реалізація нових цілей та завдань, необхідність змін у порядку фінансування сталого розвитку потребує визначення сучасного стану зовнішньої фінансової допомоги ЄС та встановлення тенденцій у цій сфері для прийняття своєчасних, ефективних управлінських рішень.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження сучасного стану фінансування зовнішньої допомоги ЄС сталому розвитку та встановлення тенденцій у цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як вже зазначалося, ЄС є одним з найбільших донорів у сфері фінансування сталого розвитку. Співпраця із зовнішніми партнерами зосереджена ЄС на чотирьох пріоритетах політики: розширення, добросусідство, співробітництво зі стратегічними партнерами і сприяння розвитку [14].

Джерелами фінансування зовнішньої допомоги є загальний бюджет ЄС та Європейський фонд розвитку (ЄФР). У рамках загального бюджету ЄС використовуються фінансові інструменти зовнішньої допомоги, які поділяються на тематичні, доступні всім країнам у світі, і географічні, призначені для конкретних регіонів. ЄФР, який діє з 1957 р. і фінансується за рахунок прямих внесків з боку держав-членів ЄС, віднесено до інструментів зовнішньої допомоги з винесенням його бюджету за рамки загального бюджету ЄС, зокрема, для того, щоб забезпечити ці кошти від скорочення через можливе урізання бюджету ЄС й ослаблення підтримки країн, що розвиваються [14].

Фінансування зовнішньої допомоги ЄС здійснюється через гранти; контракти на послуги, закупівлі (обладнання, товарів); бюджетну підтримку; вклади

в довірчі фонди, засновані Європейською Комісією (ЄК); інші фінансові інструменти (позики, гарантії, інвестиції) (табл. 1).

Міжнародне фінансування ЄС сталого розвитку являє собою фінансування, що здійснюється через двосторонні та багатосторонні канали країнами-донорами ЄС та ЄК. Реалізація діяльності ЄК у сфері надання зовнішньої допомоги країнам здійснюється завдяки різним органам виконавчої влади (директоратам і агентствам), зокрема, Генеральному директорату з питань розвитку та співробітництва – EuropeAid. Протягом 2001-2014 рр. зобов'язання ЄК щодо виділення фінансових ресурсів для надання зовнішньої допомоги становили €163,5 млрд. (табл. 2).

Частка коштів, що спрямовувалася на фінансування допомоги, протягом зазначеного періоду становила у середньому 9% загального бюджету ЄС. Найбільша частка фінансових ресурсів була виділена у 2003 р. (13% від суми загального бюджету ЄС – €99,7 млрд.), найменша – у 2010 р. (8% – €142,4 млрд.). Аналізуючи джерела фінансування ЄК зовнішньої допомоги, необхідно відзначити, що найбільша частка коштів виділялася з загального бюджету ЄС. Так, протягом 2001 – 2014 рр. за рахунок загального бюджету ЄС було виділено більше €119,3 млрд. (частка коштів в загальному обсязі зовнішньої допомоги коливалася від 62% до 88% та становила у середньому 73%). Обсяг фінансових ресурсів, спрямованих за рахунок ЄФР, становив €44,2 млрд. (частка коштів коливалася від 12% до 38% та становила в середньому 27%).

За даними звіту ЄК (2015 р.), загальна сума виділених коштів на надання ОДР протягом 2009-2014 рр. становила більше €69 млрд. [17]. Зобов'язання з надання ЄК двосторонньої ОДР протягом цього періоду становили €68,3 млрд., при цьому фактичні виплати – €55,7 млрд. (82% загального обсягу зобов'язань) (рис. 1).

Таблиця 1

Основні способи фінансування зовнішньої допомоги ЄС

Спосіб	Характеристика
Гранти	Гранти – прямі фінансові внески з бюджету ЄС або ЄФР, що надаються для спільного фінансування конкретних проєктів або цілей через конкурси заявок. Гранти оформляються письмовою угодою, підписаною двома сторонами, і, як правило, потребують співфінансування з боку отримувача гранту.
Контракти	Контракти надаються через тендери (публічні торги) на придбання послуг, товарів або виконання робіт для забезпечення діяльності інститутів ЄС або його програм. Процедури закупівель регулюються спеціальними правилами, що розрізняються залежно від характеру договору та порогової величини
Бюджетна підтримка	Бюджетна підтримка (БП) – інструмент для допомоги країнам-партнерам у підготовці та реалізації реформ у взаємно погоджених галузях або у масштабі всієї країни, у макроекономічній сфері державних фінансів. Для отримання БП по лінії ЄК країною-реципієнтом повинні бути дотримані певні умови – так звані «критерії відповідності». У зв'язку з цим, країною, яка планує отримувати допомогу в рамках цієї програми, повинні бути розроблені і (або) реалізовані такі програми і політики: чітко сформульована національна політика та (або) стратегія економічного зростання; стабільна макроекономічна політика, що позитивно впливає на такі показники, як інфляція, зовнішній борг і обмінний курс; програма удосконалення управління фінансами держави. Перевагою використання БП є те, що вона стає частиною формування державного бюджету і використовується відповідно до бюджетного процесу країни. Програма БП триває від 3-х до 4-х років. Гроші виділяються на основі умов, пов'язаних із щорічними траншами фінансування. Макрофінансова допомога (MFA) – винятковий фінансовий інструмент кризового реагування ЄС для підтримки платіжного балансу країн-сусідів у формі середньо- та довгострокових позик або грантів. Кредити MFA фінансуються з коштів, позичених ЄС на ринку. Гранти MFA фінансуються з бюджету ЄС.

Складено автором на основі [14; 15; 16]

Таблиця 2

Зобов'язання Європейської комісії з надання зовнішньої допомоги за джерелами фінансування

Рік	Загальний бюджет ЄС		Європейський фонд розвитку		Загальна зовнішня допомога	
	Сума, € млрд.	Частка в загальному обсязі зовнішньої допомоги, %	Сума, € млрд.	Частка в загальному обсязі зовнішньої допомоги, %	Сума, € млрд.	Частка в загальному бюджеті ЄС, %
2001	8,2	84	1,5	16	9,7	10
2002	8,4	83	1,8	17	10,2	10
2003	8,9	70	3,7	30	12,6	13
2004	7,2	73	2,7	27	9,9	9
2005	7,9	69	3,5	31	11,4	10
2006	8,7	72	3,4	28	12,1	10
2007	7,0	66	3,6	34	10,6	9
2008	8,0	62	4,8	38	12,8	9
2009	8,8	72	3,5	28	12,3	9
2010	8,4	76	2,7	24	11,1	8
2011	9,0	73	3,3	27	12,3	9
2012	10,0	73	3,7	27	13,7	9
2013	10,1	68	4,8	32	14,9	10
2014	8,7	88	1,2	12	9,9	7
Усього	119,3	73	44,2	27	163,5	9

Складено автором на основі [17]

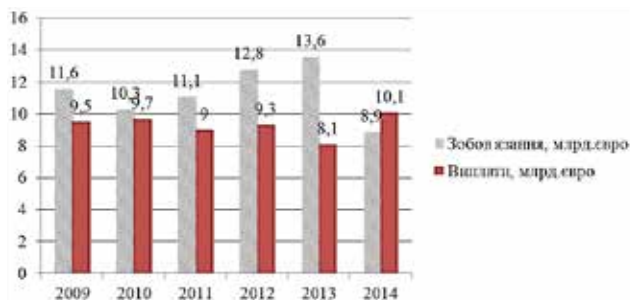

Рис. 1. Двостороння ОДР ЄК

Джерело: складено автором на основі [17]

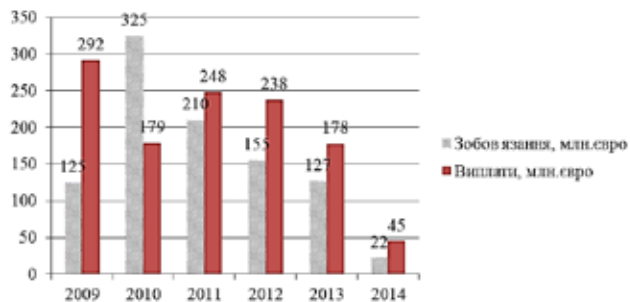

Рис. 2. Багатостороння ОДР ЄК

Джерело: Складено автором на основі [17]

Така ситуація пояснюється невиконанням урядами країн-реципієнтів допомоги певних умов, визначених в угодах про співробітництво з ЄС. Іншою є ситуація, що стосується надання ЄК багатосторонньої ОДР. Так, у 2009-2014 рр. загальний обсяг зобов'язань з надання багатосторонньої допомоги становив €964 млн., а фактичні виплати – €1180 млн., що свідчить про перевиконання зобов'язань на 22%, у зв'язку зі збільшенням добровільних пожертвувань міжнародним організаціям, які фінансують проекти у сфері сталого розвитку (рис. 2).

Як свідчать дані рис. 3, найбільші обсяги фінансових ресурсів протягом 2003-2014 рр. було виділено ЄК країнам Африки (€47,2 млрд.). Друге місце за виділеними коштами посідають азіатські країни (€23,1 млрд.), третє місце – країни Європи (€21,5 млрд.). Зобов'язання ЄК щодо надання зовнішньої допомоги країнам Америки становили €8,7 млрд. При цьому необхідно відзначити невідповідність між фактично виплаченими коштами та зобов'язаннями: виплати країнам Європи становили усього €15 млрд. (70% від суми зобов'язань), країнам Азії – €20,2 млрд. (87%), країнам Африки – €44,8 млрд. (95%). Найменший розрив між зобов'язаннями ЄК та фактичними виплатами коштів спостерігається у наданні допомоги країнам Америки.

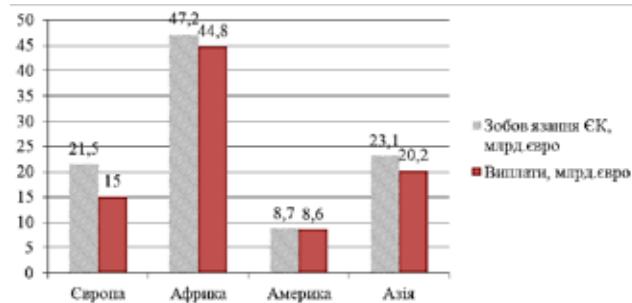

Рис. 3. Зовнішня допомога ЄК за глобальними географічними регіонами в 2003-2014 рр.

Джерело: Складено автором на основі [17]

Як видно з даних рис. 4., протягом 2008-2014 рр. найбільші обсяги зовнішньої допомоги ЄК (майже €23 млрд. або 44%) були спрямовані на розвиток соціальної сфери (частка виплачених коштів в загальному обсязі отриманої зовнішньої допомоги в регіоні становила: в країнах Європи та Азії – 57%, Америки – 41%, Азії – 34%). Гуманітарна допомога посідає друге місце в загальному обсязі зовнішньої допомоги, виплаченої ЄК протягом зазначеного періоду (більше €9 млрд. або 17%). Найбільші обсяги гуманітарної допомоги отримали африканські та азійські країни (€4,3 млрд. та €3,5 млрд.). При цьому слід відзначити, що частка гуманітарної допомоги, спрямованої до країн Азії, становила 28% в загальному обсязі коштів, отриманих цим регіоном. Майже €8 млрд. надійшло від ЄК на підтримку економічної інфраструктури, частка якої в загальному обсязі зовнішньої допомоги становила 15%. При цьому най-

більші обсяги фінансових ресурсів отримали такі регіони, як Африка (€5,1 млрд.) та Європа (€1,8 млрд.) (частка в загальному обсязі отриманої зовнішньої допомоги становила 19% і 21% відповідно). Обсяг коштів, виплачених ЄК з метою бюджетної підтримки, продовольчої допомоги та продовольчої безпеки, становив більше €7 млрд. (14% загального обсягу зовнішньої допомоги). Найбільші обсяги були спрямовані до африканських країн (€5,3 млрд.), що становило 20% загальної отриманої регіоном допомоги. З метою підтримки виробничого сектору країн-реципієнтів ОДР ЄК було виплачено більше €5 млрд., що становило 10% загальної зовнішньої допомоги. До країн Африки надійшло €2,8 млрд., до країн Америки – €1 млрд.

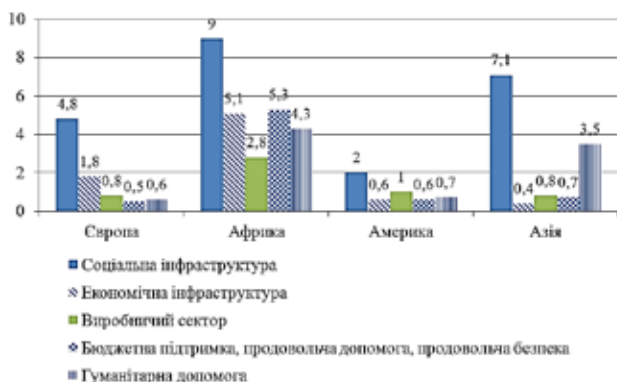

Рис. 4. ОДР, надана ЄК, за глобальними географічними регіонами та секторами в 2008-2014 рр., € млрд.

Джерело: Складено автором на основі [17]

Як свідчать дані рис. 5, протягом 2008-2014 рр. найбільші обсяги ОДР були спрямовані ЄК до найменш розвинутих країн (НРК) – €24,4 млрд. Попри зменшення допомоги, наданої НРК протягом 2010 – 2013 рр. (з €3,9 млрд. до €3,1 млрд.), обсяг коштів, спрямованих до цих країн у 2014 р., становив €3,6 млрд. Загальний обсяг ОДР, наданої ЄК країнам з доходом нижче середнього, становив €16,2 млрд. Протягом 2009-2013 рр., як і в НРК, спостерігалось зменшення обсягів ОДР з €2,6 млрд. до €2 млрд., але у 2014 р. фінансування програм розвитку збільшилось до €2,4 млрд. До країн з доходом вище середнього протягом 2008-2014 рр. надійшло більше €10 млрд. Протягом 2011-2014 рр. ОДР, надана ЄК цим країнам, зростає вдвічі з €1 млрд. до €2 млрд.

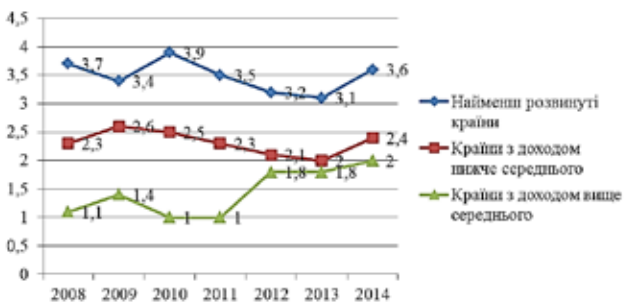

Рис. 5. ОДР, надана ЄК за групами країн, € млрд.

Джерело: Складено автором на основі [17]

ОДР, надана ЄК НРК протягом 2008 – 2014 рр., була розподілена за секторами таким чином: 32% – на розвиток соціальної інфраструктури, 24% – гуманітарну допомогу, 21% – бюджетну підтримку, продовольчу допомогу і безпеку, 16% – економічну інфраструктуру, 7% – виробничий сектор (рис. 6).

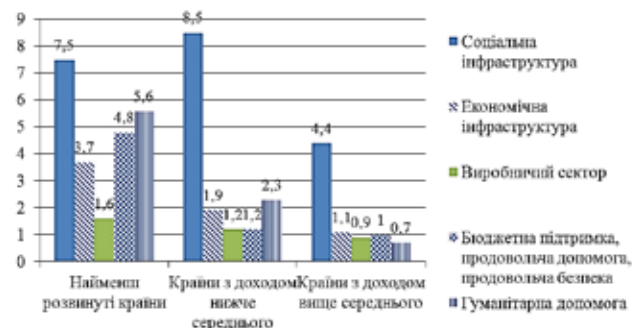

Рис. 6. ОДР, надана ЄК за секторами (2008-2014 рр.), € млрд.

Джерело: Складено автором на основі [17]

У країнах з доходом нижче середнього найбільша частка ОДР також надійшла до соціального сектору (56%), гуманітарна допомога становила 15%, на розвиток економічної інфраструктури було спрямовано 13%. Частка допомоги, наданої до виробничого сектору та бюджетну підтримку, продовольчу допомогу і безпеку становила по 8% відповідно.

ЄК надає значну допомогу, спрямовану на підтримку базових секторів сталого розвитку. Протягом 2003 – 2014 рр. зобов'язання з надання допомоги становили більше €27 млрд. (рис. 7). Поряд з цим, фактичні виплати становили €21,4 млрд. (або 78% від загальної суми зобов'язань).

Так, виплати до секторів сільського господарства та охорони навколишнього середовища становили усього по 57% від суми зобов'язань, ВСГ – 88%, освіти – 89%, охорони здоров'я – 94%.

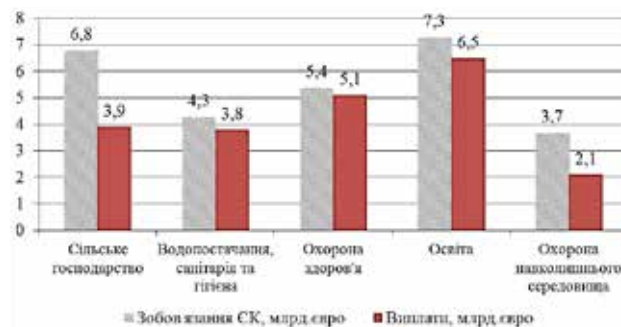

Рис. 7. Допомога, спрямована ЄК на підтримку базових секторів сталого розвитку в 2003-2014 рр.

Джерело: Складено автором на основі [17]

Наразі загальна сума пакету тематичних і географічних інструментів зовнішнього фінансування ЄК на період 2014 – 2020 рр. становить більше €83 млрд. (табл. 3).

Підсумовуючи, слід сказати, що попри значні обсяги зовнішньої допомоги ЄС, існують проблеми в управлінні

програмами з фінансування сталого розвитку. Спеціалісти мережі неурядових організацій «Bankwatch» наголошують на тривалому процесі складання проектів, великій кількості пріоритетів, що заважає сприяти основним цілям інструментів ЄС, відсутності цілісного підходу до антикорупційних заходів, можливості повного контролю за використанням фінансових ресурсів, що виділяються іншим країнам [22, с. 14-15]. Вирішення зазначених проблем сприятиме підвищенню ефективності зовнішньої допомоги ЄС.

Висновки. Отже, ЄС здійснює важливий внесок у міжнародне фінансування сталого розвитку: загальна сума зобов'язань ЄК з надання зовнішньої допомоги протягом 2001 – 2014 рр. становила майже €164 млрд.; найбільші обсяги допомоги протягом 2003 – 2014 рр. були спрямовані до країн Африки (€47,2 млрд.) і Азії (€23,1 млрд.); найбільша частка допомоги протягом 2008-2014 рр. надійшла до соціальної сфери – 44%, допомога виділена іншим сек-

торам становила 56% (гуманітарна допомога – 17%, економічна інфраструктура – 15%, бюджетна підтримка, продовольча допомога та продовольча безпека – 14%, виробничий сектор – 10%); найбільшими реципієнтами допомоги у 2008 – 2014 рр. стали НРК, що отримали €24,4 млрд., до країн з доходом нижче та вище середнього надійшло €16,2 млрд. і €10 млрд. відповідно. Поряд з цим встановлено такі тенденції: зменшення протягом 2009-2014 рр. зобов'язань ЄК з надання двосторонньої та багатосторонньої ОДР (на 23% і 17%), перевищення зобов'язань з надання двосторонньої ОДР над фактичними виплатами (на 8%), перевищення обсягу фактично виплачених коштів над зобов'язаннями з багатосторонньої ОДР (на 22%); зменшення протягом 2008 – 2014 рр. обсягів допомоги, наданої НРК (на 3%), збільшення – країнам з доходом нижче та вище середнього (на 4% та 82% відповідно), що свідчить про зміни пріоритетів ЄС щодо надання допомоги.

Таблиця 3

Інструменти зовнішньої допомоги ЄК на 2014-2020 рр.

Інструмент	Характеристика	Бюджет, € млн.
Тематичні інструменти		
Інструмент гуманітарної допомоги	Надання допомоги на недискримінаційній основі іншим країнам, особливо найбільш уразливим з них, які є жертвами природних і техногенних катастроф, війн і військових конфліктів, інших надзвичайних ситуацій чи обставин, порівняних з природними або техногенними катастрофами, а також проведення заходів щодо запобігання подібних ситуацій	148
Інструмент макрофінансового сприяння	Стабілізація фінансової ситуації та встановлення ринкової економіки	565
Інструмент стабільності	Здійснення внеску в забезпечення стабільності шляхом ефективних заходів реагування для збереження або відновлення умов, необхідних для належного виконання політик співробітництва і розвитку ЄС у кризовій ситуації або при загрозі настання такої, а при стабільних умовах – надання допомоги у створенні можливостей для вирішення глобальних і трансрегіональних загроз, які здійснюють дестабілізуючий вплив, посилення готовності до вирішення кризових ситуацій	2339
Інструмент у галузі ядерної безпеки	Надання підтримки у сприянні високому рівню ядерної безпеки, радіаційного захисту і застосування ефективних заходів з охорони ядерного матеріалу в інших країнах	225
Європейський інструмент з демократії та прав людини	Посилення поваги, дотримання прав людини і фундаментальних свобод, проголошених у Міжнародній декларації прав людини та інших міжнародних і регіональних документах	1333
Географічні інструменти		
Інструмент вступу	Підтримка країн-кандидатів та країн – потенційних кандидатів в їх прагненні до прийняття стандартів і політик ЄС, а також включення нормативно-правових норм ЄС до свого законодавства з перспективою подальшого вступу в ЄС	11699
Європейський інструмент добросусідства	Створення зони процвітання та добросусідства з суміжними країнами («країнами-партнерами») за допомогою створення особливого партнерства на благо країн-партнерів і загального блага ЄС і країн-партнерів. Ключовий фінансовий інструмент для 16 країн-партнерів на схід і південь від кордонів ЄС (Алжир, Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Єгипет, Грузія, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Лівія, Молдова, Марокко, Палестина, Сирія, Туніс та Україна).	15433
Інструмент партнерства	Підтримка економічного, фінансового і технічного співробітництва у сферах своєї компетенції з високорозвиненими країнами й територіями для створення більш сприятливого оточення з метою розвитку відносин ЄС з цими країнами і територіями	955
Європейський фонд розвитку	Співпраця у сфері економічного, соціального розвитку та розвитку людини, а також регіонального співробітництва й інтеграції. Є основним інструментом ЄС з надання допомоги з метою розвитку для країн Африки, Карибського басейну та Тихоокеанського регіону	30500
Інструмент співробітництва у сфері розвитку	Фінансування заходів з підтримки співробітництва з країнами, що розвиваються, територіями та регіонами, прийнятими у рамках даного інструменту	19662
Інструмент для Гренландії	Збереження і підтримка сталого розвитку Гренландії	217

Складено автором на основі [14; 18; 19; 20; 21]

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (2015): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.un.org
2. Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development (2002): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/>.
3. Report of the Intergovernmental Committee of Experts on Sustainable Development Financing (2014): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/>.
4. Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development (2015): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.un.org
5. Fejerskov A. M. European Union development cooperation in a changing global context: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pure.diis.dk/>
6. Núñez Ferrer J., Morazán P., Schäfer T., Behrens A. Blending grants and loans for financing the eu's development policy in the light of the commission proposal for a development cooperation instrument (DCI) for 2014-2020: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.suedwind-institut.de/>
7. Власкин А. Система внешней помощи ЕС и ее реформа 2001-2007 гг.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://review.w-europe.org/16/2.html>
8. Пашковская И. Европейский Союз: помощь развитию: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mgimo.ru/files2/y01_2012/218365/ad-07.pdf
9. Европейский Союз в формирующемся миропорядке. – Мировое развитие. Вып.12. – М.: ИМЭМО РАН, 2014. – 147 с.
10. Добржанська О. Фінансове забезпечення ініціативи ЄС «Східне партнерство»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/665>.
11. Гнидюк Н.А. Інструмент Європейського суспільства і партнерства та фінансова допомога Європейського Союзу / Н.А. Гнидюк; за заг. ред. В.Ю. Стрельцова. – К.: Книга плюс, 2010. – 192 с.
12. Циганов С.А., Пашаєв Техрун Горхмаз огли Фінансова підтримка ЄС для країн Східного партнерства: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/3_2016/09.pdf
13. Колосова В.П. Макрофінансова допомога в рамках співробітництва України з ЄС / В.П. Колосова, В.І. Літковська: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/SR/article/view/4200>
14. Структура і можливості міжнародної технічної допомоги Європейського союзу в 2014-2020 гг.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scienceportal.org.by/>
15. Европейский инструмент для развития: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bankwatch.org/sites/default/files/DCI-toolkit-ru-web.pdf>
16. Финансирование Европейского Союза для региона Соседства и России: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cu4eu.by/>
17. Annual report on the European Union's development and external assistance policies and their implementation: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/>
18. External action financing instruments: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/europeaid/funding/>
19. Humanitarian aid EU: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/>
20. Programmes EU: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/budget/mffi/programmes/index_en.cfm#macrofin
21. Regulation (EU) No 233/2014 of the European Parliament and of the Council: [Електронний ресурс].
22. Руководство по Европейскому инструменту соседства и международным финансовым организациям: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bankwatch.org/sites/default/files/ENPI_guidebook_RU_web2.pdf.

REFERENCES:

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (2015) [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: www.un.org
2. Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development (2002) [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.un.org/>.
3. Report of the Intergovernmental Committee of Experts on Sustainable Development Financing (2014) [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.un.org/>.
4. Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development (2015) [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: www.un.org
5. Fejerskov A. M. European Union development cooperation in a changing global context [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://pure.diis.dk/>
6. Núñez Ferrer J., Morazán P., Schäfer T., Behrens A. Blending grants and loans for financing the eu's development policy in the light of the commission proposal for a development cooperation instrument (DCI) for 2014-2020 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.suedwind-institut.de/>
7. Vlasyn A. Systema vneshnej pomoshhy ES y ee reforma 2001-2007 ghgh. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://review.w-europe.org/16/2.html>
8. Pashkovskaja Y. Evropejskyj Sojuz: pomoshhj razvytyju [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://mgimo.ru/files2/y01_2012/218365/ad-07.pdf
9. Evropejskyj Sojuz v formyrujushhemsja myroporjadkt. – Myrovoe razvytye. Вып.12. – М.: ИМЭМО РАН, 2014. – 147 s.
10. Dobrzansjka O. Finansove zabezpechennja inicyatyvy JeS «Skhidne partnerstvo» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://social-science.com.ua/article/665>.
11. Ghnydyuk N.A. Instrument Jevropejskogho susidstva i partnerstva ta finansova dopomogha Jevropejskogho Sojuzu / N.A. Ghnydyuk; za zagh. red. V.Ju. Streljicova. – K.: Knygha pljus, 2010. – 192 s.
12. Cyghanov S.A., Pashajev Tekhrun Ghorkmaz oghly Finansova pidtrymka JeS dlja krajyn Skhidnogho partnerstva [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/3_2016/09.pdf
13. Kolosova V.P. Makrofinansova dopomogha v ramkakh spivrobitnytva Ukrajin y z JeS / V.P.Kolosova, V.I.Litkovsjka [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/SR/article/view/4200>
14. Struktura y vozmozhnosty mezhdunarodnoj tekhnicheskoy pomoshhy Evropejskogho sojuzu v 2014-2020 ghgh. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.scienceportal.org.by/>
15. Evropejskyj ynstrument dlja razvytyja [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://bankwatch.org/sites/default/files/DCI-toolkit-ru-web.pdf>
16. Fynansyrovanye Evropejskogho Sojuzu dlja reghyona Sosedstva y Rossyy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://cu4eu.by/>
17. Annual report on the European Unions development and external assistance policies and their implementation [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/>
18. External action financing instruments [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://ec.europa.eu/europeaid/funding/>
19. Humanitarian aid EU [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/>
20. Programmes EU [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://ec.europa.eu/budget/mffi/programmes/index_en.cfm#macrofin
21. Regulation (EU) No 233/2014 of the European Parliament and of the Council [Elektronnyj resurs].
22. Rukovodstvo po Evropejskomu ynstrumentu sosidstva y mezhdunarodnym fynansovym orghanyzacyjam [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://bankwatch.org/sites/default/files/ENPI_guidebook_RU_web2.pdf